

PROLOG

Na úsvitu československé revoluce — 15

ÚVOD

Nekončící příběh vzniku Československa — 26

1. VE SLUŽBÁCH ČESKOSLOVENSKÉ REVOLUCE (1918–1937) — 39

Osobní zážitek i profesní výzva (*Jan Hálek*) — 42

- Historici uprostřed Velké války — 42
- Jaroslav Werstadt: strážce výkladu — 46

Mezi politikou a pamětí – narativ československé revoluce
v letech 1918–1928 (*Jan Hálek*) — 53

- Ženevská euforie: splynutí zahraničního a domácího odboje — 53
- Československá revoluce na stránkách dobové tištěné produkce — 59
- Ruské souvislosti československé revoluce — 68
- Vznik ČSR pohledem navrátilců z Ruska — 71
- Spor o zásluhy — 76
- Kánon: Masarykova *Světová revoluce* — 81

Mezi námi historiky – vznik ČSR a prvorepublikové
dějepisectví (*Jan Hálek*) — 90

- Spor o válečné postoje „Masarykovy sekty“ a „Gollovy školy“ — 90
- Hledá se hradní historik — 96
- Slavík proti Pekařovi – „revoluce“ proti „reakci“ — 103
- Opožděná bilance — 109

„S rebely se nevyjednává“ – příběh vzniku ČSR v českých oblastech
Německého Rakouska (*Jan Hálek*) — 125

Slovenskýma očima: vznik Československa mezi čechoslovakismem
a autonomismem (1918–1938) (*Jan Hálek – Jakub Štofaniák*) — 135

- Čechoslovakistický koncept vzniku Československa — 137
- Slovenský převrat jako konfliktní místo paměti –
autonomistické proměny narativu vzniku Československa — 156
- (Čeští) historici – samozvaní arbitři slovenského převratu? — 169
- Rok 1938 jako prolog zakladatelského mýtu Slovenského štátu — 179

2. REVOLUCE V TROSKÁCH? (1938–1945) — 189

Druhá republika a protektorát (*Jan Hálek*) — 190

- Bolestný ústup ze slávy — 190
- Masarykovská, či švehlovská tradice? — 194
- Česká varianta „mýtu o znovuzrození“ a nové hledání „smyslu českých dějin“ — 198
- Negativistický narativ vzniku Československa — 202

Vznik Československa z perspektivy Slovenského štátu (1939–1945)

(*Jan Hálek – Jakub Štofanič*) — 213

- Mění se místa slovenské paměti — 213
- Historiografie ve službách ľudácké ideologie — 217

3. MEZI OŽIVOVÁNÍM, ZATRACOVÁNÍM A ZNOVUOBJEVOVÁNÍM (1945–1968) — 225

V nejistotách třetí republiky (1945–1948) (*Jan Hálek*) — 226

- Národní socialisté — 227
- Legionáři — 230
- Komunisté — 237
- Historici — 240

Mezi Slovenským národním povstáním

a „Vítězným únorem“ (1944–1948) (*Jan Hálek – Jakub Štofanič*) — 243

- Stranická publicistika a výklad vzniku Československa — 244
- Stanoviska Daniela Rapanta a Františka Bokese — 246

Proti legendám! Česká marxistická historiografie

a vznik ČSR (1948–1958) (*Jan Hálek*) — 250

- Soumrak starých bohů — 250
- „Mládí komunismu“ — 253
- Boj proti tzv. buržoazním legendám — 255
- Wilsonovsko-masarykovská legenda — 259
- Prostějov 1953 — 268
- Odhalit zrádce, vyzdvihnout hrdiny — 270

Slovenský marxistický narativ vzniku ČSR

(*Jakub Štofanič – Boris Moskovič – Jan Hálek*) — 281

- Nedokončená revoluce — 281
- První historiografické pokusy — 285
- Štefánikovská legenda — 290
- V hlavní roli slovenský lid — 296
- Bez dogmatismu? — 298

Vznik ČSR v zrcadle české reformní historiografie

(*Jan Hálek – Boris Moskovič*) — 303

- Odčinit hříchy: Karel Pichlík a vznik ČSR „bez legend“? — 303
- Symbol „dočasně poražené“, ale „navěky vítězné“ revoluce — 320
- Ve víru pražského jara — 325

Slovenská historiografická produkce šedesátých let

(*Jakub Štofanič – Boris Moskovič*) — 334

- Ivan Dérer: pamětník proti oficiální historiografii — 334
- Slovenský rok 1918 v kontextu pražského jara — 336

4. POD NORMALIZAČNÍM ZÁVOJEM (1969–1989) — 347

Poučení z pražského jara (*Boris Moskovič*) — 348

Převrat na Slovensku jako umlčená revoluce

(*Jakub Štofanič – Jan Hálek*) — 355

Nečekaný návrat: odkaz 28. října na sklonku komunistické éry

(*Boris Moskovič – Jakub Štofanič – Jan Hálek*) — 363

- Česká historiografie a vznik ČSR (1988–1989) — 365
- Slovenská historiografie mezi normalizací a „glasností“ — 371

Vraťte nám svátek! 28. říjen v disentu a neoficiálních strukturách

(*Boris Moskovič*) — 380

5. POHLED ZVENČÍ — 389

Vznik ČSR na stránkách české exilové produkce

(*Jan Hálek – Boris Moskovič*) — 390

Slovenská emigrace a pohled na převrat v roce 1918 (*Jakub Štofanič*) — 400

Německá reflexe: Collegium Carolinum (*Tomáš W. Pavlíček*) — 408

6. NA CESTĚ K ROZPADU (1990–1993) — 417

V čase rozpadu států (*Boris Moskovič*) — 418

Čeští historici a vznik Československa (*Boris Moskovič*) — 421

Slovenští historici: průvodci na cestě k samostatnosti

(*Jakub Štofanič – Jan Hálek*) — 432

Historici proti proudu (*Boris Moskovič – Jan Hálek*) — 439

7. „VĚRNOST ZA VĚRNOST“: VZNIK ČESKOSLOVENSKA A JUGOSLÁVIE V HISTORIOGRAFICKÝCH PARALELÁCH A SOUVISLOSTECH — 443

Československá revoluce a jihoslovanské sjednocení –

zakladatelské mýty nových států (*Boris Moskovič*) — 444

- Jihoslovanské sjednocení – aktéři, události, připomínky — 446
- Obraz jihoslovanského sjednocení v českém prostředí — 453
- „Velmi jsem radíval“ – Masarykův příběh společného odboje v zahraničí — 454
- Milada Paulová: politické limity historického výzkumu — 458
- Na domácí frontě — 460
- Odvěký nepřítel, či slovanský bratr? — 463

„Naše národní vzkříšení“: historiografie jihoslovanského sjednocení v meziválečném období (*Boris Moskovič*) — 467

- Stanoje Stanojević: Srbsko jako jihoslovanský Piemont — 467
- Ferdo Šišić: „Mé cítění pro národní jednotu naši“ — 470
- Vladimír Ćorović: ve jménu integrálního jugoslávství — 476

Narativ jugoslávského sjednocení po druhé světové válce

(*Boris Moskovič*) — 482

- Rok 1918 v zrcadle jugoslávské marxistické historiografie — 489
- *Dějiny Jugoslávie* (1972) — 492
- Obtížný konsenzus: sedmdesátá a osmdesátá léta — 496

8. VZNIK POLSKA V PAMĚTI A HISTORIOGRAFII A JEHO PARALELY S ČESKÝM PROSTŘEDÍM — 509

Zakládání mýtů. Samostatná druhá Rzeczpospolita (1918–1939)

(*Tomáš W. Pavlíček*) — 510

- Přednáška o vzniku Polska — 516
- Postoje historiků k proměně polské historiografie a budování státu — 519
- Vojenská historická kancelář a její podíl na polském narativu — 523
- Májový převrat a zásluhy o samostatnost — 526
- Narace 11. listopadu a sanační postihy historiků — 530
- Ústav pro výzkum nejnovějších polských dějin — 535
- Marszałek jako objekt studia a Piłsudského vliv na meziválečnou historiografii — 536
- Legendy a oslavy — 539

Narativ vzniku Polska ve studiu poválečné

historiografie (1944–1989) (Tomáš W. Pavlíček) — 543

- Dědictví druhé světové války a nástup dogmatického stalinismu — 543
- „Jestli ne šavlí, pak tedy perem.“ Władysław Pobóg-Malinowski — 552
- Spory o druhou Rzeczpospolitou v šedesátých letech (malá stabilizace) a další vývoj historiografie — 555

ZÁVĚR — 565

PRAMENY A LITERATURA — 577

JMENNÝ REJSTRÍK — 639

SEZNAM VYOBRAZENÍ — 651

SUMMARY — 655